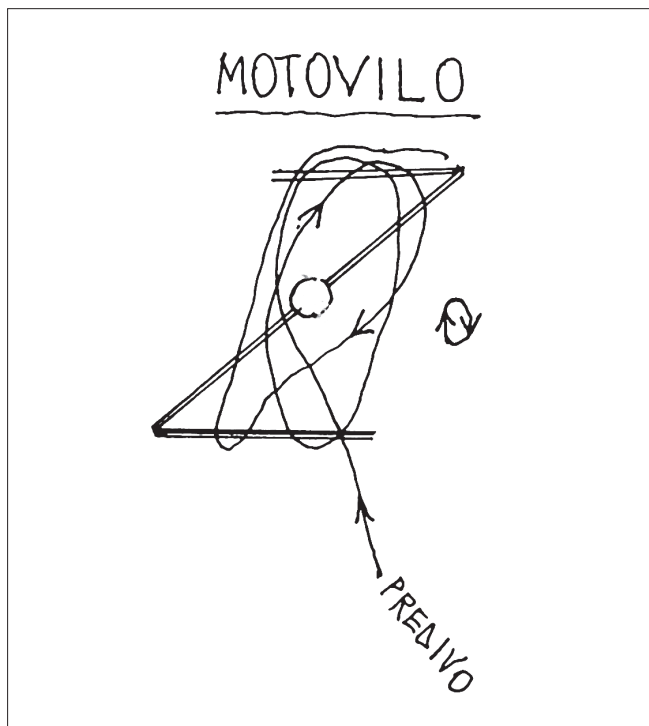


MOTOVILO IN MOTOVILITI



Skica motovila po spominu iz otroških let med opazovanjem predelave lanu pri stari materi Tereziji Skubic v Zg. Dragi pri Višnji Gori, 1936–1938.

Avtor: Valentin Skubic.

Motovilo je preprosta lesena naprava za navijanje prediva in ne preje, kakor je napačno navedeno v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ 1997). Po tej napravi je nastal tudi pojem (glagol) motoviliti, kar pomeni delati počasi, nerodno in neurejeno.

Ko sem v zadnjem času uporabil pojem motoviliti v prenesenem pomenu, sem naletel na kar nekaj težav. Prvič, v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* je navedeno, da je motovilo naprava za navijanje ali odvijanje preje (lahko tudi vrvi, žice ali celo gasilskih cevi). Na spletu je pod geslom motovilo narisano vreteno za navijanje preje. Vendar, ker je iz te naprave izpeljan pojem motoviliti, kar pomeni, kot smo pravkar opisali, delati počasi in nerodno, je popolnoma jasno, da prvič, to ne izhaja iz vretena za navijanje preje (ta deluje hitro in pravilno) in da se na motovilu ne navija preja, ampak predivo. Predivo so niti, pridobljene iz stebel lanu po predhodni obdelavi s sušenjem in trenjem na preslici in česanju z glavnikom podobno napravo velikih žebeljev, zabitih v leseno prečno gredo, ki pa se mora predhodno, prej ko gre v prejo niti na kolovratu, grobo naviti v urejeno balo. Tej bali se reče predivo in bala se navije s pomočjo motovila. Samo na ta način predica z lahkoto vleče lanena vlakna iz prediva in jih na kolovratu zvija v tanke ali debelejšje niti. Vsi se boste spomnili narodne pesmi: Predica predi, predi, prav tanko nit naredi.

Ker pogrešamo fizično podobo te naprave, ki se ji je reklo motovilo, prikazujemo preprosto skico motovila in njegovo funkcijo. Izredno me je pri tem tudi začudilo dejstvo, da *Slovenski etnološki leksikon* (Baš 2004), sploh nima gesla motovilo, kaj še, da bi bila ta naprava slikovno prikazana. Pridelava in predelava lanenih vlaken je ena od najbolj prvinskih opravil na slovenskem podeželju pri domačem pridobivanju platna za oblačila in posteljnino.

Še anekdota o sejanju lanu. Lan cveti svetlo modro in včasih so bile s to rastlino posejane cele doline. Neki popotnik, ki ni bil iz teh krajev, se je vrgel na trebuh na njivo cvetočega lanu, misleč, da je prišel na morje. Najbrž je še veliko ljudskih pripovedi o gojenju in predelavi lanu pri nas. Moj namen tokrat je bil samo pojasnitev pojmov, kaj je predivo in kaj preja v našem narodnem izrazoslovju in kaj pomeni motovilo in motoviliti.

Vira

BAŠ, Angelos (ur.): *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.

SSKJ: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS, 1997 (elektronska izdaja na disketah).



* Dr. Valentin Skubic, dr. vet. med., univ. prof. v pokoju. 1000 Ljubljana, Malči Belič 19, valentin.skubic@guest.arnes.si.